JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
L. A. GEELHOED
31 päivänä tammikuuta 2002 [1]

I Johdanto

1. Corte Suprema di Cassazione (Italia) on nyt käsiteltävässä asiassa esittänyt kysymyksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Brysselin yleissopimus) [2] 2 artiklan sekä 5 artiklan 1 kohdan ja 3 kohdan tulkinnasta. Jotta kansallinen tuomioistuin kykenisi ratkaisemaan, mikä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan riita-asian, se tiedustelee, miten olisi luonnehdittava sellaista kannetta, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen. Onko tällaisen kanteen yhteydessä kyse Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta vai onko sitä pidettävä 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna sopimusta koskevana asiana? Kansallinen tuomioistuin pohtii myös sitä mahdollisuutta, että Brysselin yleissopimuksen 5 artikla ei olisi lainkaan sovellettavissa.

2. Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan mukaan sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa todetaan, että sopimusta koskevassa asiassa toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä. Sopimuksen osapuolet voivat itse päättää, mikä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan mahdollisia oikeusriitoja. Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, missä vahingon aiheuttanut teko sattui.

3. Yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut jo useaan kertaan Brysselin yleissopimusta ja erityisesti sen 5 artiklaa. Ensimmäistä kertaa yleissopimuksen yhteydessä esitetään kuitenkin kysymys sopimuksen osapuolten mahdollisesta, ennen sopimuksentekoa syntyneestä vastuusta, joka perustuisi osapuolten käyttäytymiseen.

4. Kuvattuani ensin asiaa koskevaa lainsäädäntöä, tosiseikkoja ja asian käsittelyn vaiheita, käsittelen ratkaisuehdotuksessani

1 — Alkuperäinen kieli: hollanti.

2 — EYVL 1972, L 299, s. 32. Sittemmin muutetun yleissopimuksen konsolidoitu versio on julkaistu EYVL 1998, C 27, s. 1.

asiaa koskevaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Sitten käsittelen pääasian asianosaisten yhteisöjen tuomioistuimessa esittämät väitteet ja niiden perustelut. Ne liittyvät lähinnä siihen, miten sopimusneuvotteluihin perustuvaa vastuuta olisi luonnehdittava yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa. Tämän jälkeen tutkin itse sopimusneuvotteluihin perustuvan vastuun erityispiirteitä. Koska asiaa koskevaa yhteisön oikeuskäytäntöä ei ole olemassa, sovellan siinä yhteydessä muun muassa kansallisten oikeusjärjestysten mukaisia periaatteita. Tämän perusteella palaan lopuksi tutkimaan yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyä kysymystä.

II Asiaa koskeva lainsäädäntö

5. Brysselin yleissopimusta on sen 1 artiklan mukaan sovellettava yksityisoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Tuomioistuimen toimivallan osalta sovelletaan 2 artiklan yleisperiaatetta, jonka mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa. Yleissopimuksen 3 artiklan mukaan sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa ainoastaan "Toimivaltaa" koskevan osaston 2—6 jakson määräysten nojalla. Nyt käsiteltävä asiaa koskee kyseisistä määräyksistä yleissopimuksen 5 ja 17 artiklaa.

6. Brysselin yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1. sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; — —

— —

3. sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui;

— — "

7. Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa määrätään muun muassa seuraavaa:

"Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat

sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuo tuomioistuin tai tuon valtion tuomioistuimet toimivaltaisia ratkaisemaan asian. Tällainen tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, vahvistettava kirjallisesti, tai

b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä, tai

c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama."

8. Brysselin yleissopimus korvattiin 1.3.2002 lähtien tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 44/2001.[3] Asetuksen johdanto-osan 11 ja 12 perustelukappale kuuluvat seuraavasti:

"11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi."

Nämä perustelukappaleet eivät ole suppeasti arvioiden sovellettavissa nyt käsitel-

3 — EYVL 2001, L 12, s. 1.

tävään asiaan. Ne selventävät kuitenkin Brysselin yleissopimuksen määräysten ulottuvuutta.

Kansallinen lainsäädäntö

9. Italian Codice civilen (siviililakikirja) 1377 §:ssä säädetään, että sopimuksen osapuolten on toimittava vilpittömässä mielessä sopimuksesta neuvotellessaan ja sopimuksen tehdessään.

III Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

Tosiseikat

10. Pääasian taustalla olevan riidan tosiseikat voidaan esittää seuraavasti.

11. Fonderie Officine Meccaniche Tacconi Spa (jäljempänä Tacconi) ja HWS Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (jäljempänä HWS) neuvottelivat sopimuksesta, joka koski automaattisen valulaitoksen ostoa Tacconin käyttöön. Valulaitoksen valmistaja oli HWS. Ostosopimus oli tarkoitus tehdä leasingyhtiö B. N. Commercio e Finanza Spa:n (jäljempänä BN) ja HWS:n välillä. Tacconi teki BN:n kanssa HWS:n suostumuksella leasingsopimuksen valulaitoksesta. Valulaitosta ei kuitenkaan koskaan toimitettu.

12. Asianosaiset ovat eri mieltä siitä, onko BN:n ja HWS:n välillä tehty sopimus. Tacconin mielestä sopimusta ei ole syntynyt, koska HWS kieltäytyi myymästä valulaitosta BN:lle. Tacconin mukaan HWS hylkäsi neuvottelujen aikana kaikki tarjoukset. Pitkään jatkuneiden neuvottelujen jälkeen se lopulta yllättäen katkaisi neuvottelut. HWS puolestaan katsoo, että sopimus tehtiin.

Asian käsittelyn vaiheet

13. Tacconi nosti 23.1.1996 Tribunale di Perugiassa (Italia) kanteen HWS:ää vastaan, jonka kotipaikka on Saksassa. Se vaati tuomioistuinta toteamaan, että BN:n ja HWS:n välillä ei ollut tehty sopimusta koneen ostosta. Se nojautui kanteessaan siihen, että HWS oli perusteettomasti kieltäytynyt myymästä konetta BN:lle. Tacconi katsoi, että kun HWS oli neuvotteluissa hylännyt kaikki tarjoukset ja lopuksi pitkittyneiden neuvottelujen jälkeen katkaissut neuvottelut yllättäen, se oli laiminlyö-

nyt velvoitteensa toimia asianmukaisesti ja vilpittömässä mielessä. Näin ollen HWS oli toiminut sopimuksen syntymiseen luottaneen Tacconin perusteltujen odotusten vastaisesti. Tästä syystä Tacconi vetosi Codice civilen 1337 §:n nojalla HWS:n sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen.[4] Tacconi vaati ensimmäisessä oikeusasteessa HWS:n velvoittamista korvaamaan kaiken sille aiheutuneen vahingon, joka oli suuruudeltaan 3 000 000 000 Italian liiraa (ITL).

14. HWS totesi vastinekirjelmässään tehneensä Tacconin kanssa sopimuksen, mutta vetosi yleisiin sopimusehtoihin sisältyneeseen välityslausekkeeseen, jonka mukaan riidat ratkaistaisiin ulkomaisessa välimiesmenettelyssä, jolloin Italian tuomioistuimilla ei olisi toimivaltaa. Toissijaisesti HWS vaati Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan perusteella todettavaksi, ettei Tacconilla ollut asiavaltuutta asiassa. Pääasian osalta se vaati kanteen hylkäämistä. Edelleen toissijaisesti se vaati vastakanteessa Tacconin velvoittamista maksamaan sille 450 248,39 Saksan markkaa (DEM).

15. Todettakoon, että HWS ei ole kiistänyt sitä Tacconin väitettä, että HWS on katkaissut neuvottelut yllättäen. Se ei ole kiistänyt sitä myöskään yhteisöjen tuomioistuimessa.

4 — Tacconi väittää HWS:n syyllistyneen sopimuksentekomenettelyn aikaisen velvoitteen laiminlyöntiin (culpa in contrahendo).

16. Tacconi on 16.3.1999 päivätyllä kirjelmällä vaatinut Codice di procedura civilen (siviiliprosessilaki) 41 §:n nojalla Corte Suprema di Cassazionea määräämään toimivaltaisen tuomioistuimen. Se vaatii kyseistä tuomioistuinta toteamaan, että toimivalta asiassa kuuluu Italian tuomioistuimille. Se vetoaa siihen, että toimivaltainen tuomioistuin on määritettävä Brysselin yleissopimuksen mukaisesti. Sen kanne kohdistuu Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaan asiaan. Kyseisen määräyksen mukaan toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, missä vahingon aiheuttanut teko sattui. Vahingolla on ymmärrettävä tarkoitettavan vahingon kärsijän aineellista vahinkoa. Näin ollen kanne on nostettu perustellusti Tribunale di Perugiassa. Tacconin kotipaikka on Perugia, ja siellä myös vahingon aiheuttanut teko on sattunut.

17. HWS on nostanut vastakanteen, jossa se toteaa, että sopimus oli syntynyt 28.4.1995 päivätyllä kirjeellä, jolla se oli vahvistanut Tacconin 27.4.1995 tekemän tilauksen. Italian tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia, sillä tämän sopimuksen yleisissä sopimusehdoissa on toimivallan ulkomaiselle tuomioistuimelle siirtävä välityslauseke.

Ennakkoratkaisukysymys

18. Corte Suprema di Cassazione (Italia) on näin ollen esittänyt 9.6.2000 tekemäl-

lään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.9.2000, seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko kanne, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastaajan vastuuseen (responsabilità precontrattuale), sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia (Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohta)? Jos kysymykseen vastataan kieltävästi, onko tämä kanne (Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu) sopimusta koskeva asia, ja jos on, mikä on kanteessa tarkoitettu velvoite? Jos kysymykseen vastataan kieltävästi, sovelletaanko tähän kanteeseen ainoastaan vastaajan kotipaikkaan perustuvaa yleistä perustetta?"

19. Kansallinen tuomioistuin esittää ennakkoratkaisupyynnössä näkemyksensä siitä, että vastuu ei perustu sopimukseen. Tacconin mukaan HWS:n kanssa ei ole tehty sopimusta. Italiassa sopimusneuvotteluihin perustuvaa vastuuta säännellään sopimusoikeuden säännöillä. Tämän vuoksi se on yhteydessä Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun sopimusvelvoitteeseen. Kyseisen määräyksen erityinen toimivaltasääntö ei kuitenkaan vaikuta olevan sovellettavissa sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen. Tämä ei kansallisen tuomioistuimen mukaan johdu sopimusvelvoitteen laiminlyönnistä vaan siitä, että lakiin perustuva velvoite toimia vilpittömässä mielessä sopimusneuvotteluissa ja sopimusta tehtäessä on laiminlyöty.

Asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa

20. Kirjallisia huomautuksia ovat yhteisöjen tuomioistuimessa esittäneet pääasian oikeudenkäynnin asianosaiset ja komissio. Suullista käsittelyä ei ole järjestetty.

IV Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö

21. Ennakkoratkaisukysymykseen annettava vastaus määräytyy merkittävältä osin Brysselin yleissopimusta koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella. Käsittelen näin ollen ratkaisuehdotuksen tässä osassa kyseistä oikeuskäytäntöä siltä osin kuin se saattaa vaikuttaa vastaukseen. Tutkin aluksi Brysselin yleissopimuksen tärkeimpiä erityispiirteitä ja käsittelen sen jälkeen erityisesti nyt esillä olevaan asiaan sovellettavia määräyksiä.

Brysselin yleissopimus

22. Pääsääntö on esitetty yleissopimuksen 2 artiklassa. Kanne voidaan aina nostaa sen alueen tuomioistuimessa, jossa vastaajalla on kotipaikka. Tietyissä tarkasti mää-

ritellyissä tapauksissa, joita on pidettävä poikkeuksina pääsäännöstä, kantaja voi nostaa kanteen myös toisessa tuomioistuimessa. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohtaan sisältyy tällaisia poikkeuksia.

23. Brysselin yleissopimuksella pyritään sen johdanto-osan mukaan vahvistamaan yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa.[5] Tältä osin yleissopimuksessa määrätään, mitkä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia antamaan ratkaisun yksityisoikeuden alalla. Yhteisöjen tuomioistuimen käsityksen mukaan oikeussuojaa vahvistetaan yleissopimuksessa sillä, että kantaja kykenee vaivattomasti yksilöimään sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi hän voi saattaa asiansa, ja vastaaja kykenee kohtuullisesti ennakoimaan, missä tuomioistuimessa häntä vastaan voidaan nostaa kanne.[6] Toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on — asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 11 perustelukappaleen nimenomaisen sanamuodon mukaan — oltava hyvä. Samalla parannetaan oikeusvarmuutta, mikä niin ikään on Brysselin yleissopimuksen tavoitteena.

24. Tämän osalta yleissopimuksella pyritään muun muassa yhtenäistämään sopimusvaltioiden tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevia sääntöjä. Yleissopimuksen soveltamisalaa on kuitenkin rajoitettu. Yleissopimuksessa ei ole määräyksiä niistä edellytyksistä, jotka koskisivat vahinkotapahtuman arviointia ja vahingon syntymisen ja laajuuden toteennäyttämistä. Nämä kysymykset on ratkaistava kansallisen oikeuden lainvalintasääntöjen määräämän aineellisen oikeuden mukaan, edellyttäen, ettei tämän soveltamisesta aiheudu haittaa yleissopimuksen tehokkuudelle (effet utile).[7]

25. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Brysselin yleissopimuksessa käytettyjä käsitteitä on tulkittava itsenäisesti. Tulkinnassa on yleissopimusta sovellettaessa ensisijaisesti otettava huomioon yleissopimuksen järjestelmä ja tavoitteet, jotta sen täysimääräinen vaikutus taattaisiin. Näitä käsitteitä ei siis voida tulkita siten, että niissä viitattaisiin määritelmään, jolla kansallisessa laissa luonnehditaan kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevaa oikeussuhdetta.[8]

26. Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Peters antamassaan tuomiossa[9] todennut, että ottaen huomioon yleissopimuksen tavoitteet ja yleinen rakenne on tärkeää, ettei (5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua) käsitettä "sopimusta koskeva asia" tulkita siten, että siinä viitataan ainoastaan jonkin sopimusvaltion sisäiseen oikeuteen, jotta pystyttäisiin varmistamaan se, että eri sopimusvaltioille ja asianomaisille henkilöille Brysselin yleissopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvoitteet

5 — Asetuksessa N:o 44/2001 todetaan lisäksi, että sisämarkkinoiden häiriötön toiminta on keskeisin tavoite.

6 — Asia C-295/95, Farrell, tuomio 20.3.1997 (Kok. 1997, s. I-1683, 13 kohta).

7 — Asia C-68/93, Shevill ym., tuomio 7.3.1995 (Kok. 1995, s. I-415, 39 kohta).

8 — Vrt. mm. asia C-51/97, Réunion européenne ym., tuomio 27.10.1998 (Kok. 1998, s. I-6511, 15 kohta).

9 — Asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983 (Kok. 1983, s. 987, Kok. Ep. VII, s. 95, 9 kohta).

ovat mahdollisimman samanlaisia ja yhdenmukaisia.[10] Myös (5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua) käsitettä "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" on tulkittava itsenäisesti.[11]

27. Lisäksi yleissopimuksella pyritään mahdollisimman pitkälle estämään se, että samasta oikeussuhteesta johdetaan useita toimivaltaperusteita. Useiden tuomioistuinten samanaikainen toimivalta lisäisi sitä vaaraa, että ratkaisut ovat ristiriidassa keskenään. Tällä vaatimuksella, jonka yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut asiassa De Bloos antamassaan tuomiossa,[12] pyritään takaamaan oikeusvarmuus.

28. Asiassa Peters antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että 5 artiklan 1 kohdasta ilmenee se yleissopimuksen tavoite, jonka mukaan kaikki sellaiset vaikeudet, jotka voivat aiheutua sopimusvelvoitteen täyttämisestä, voidaan saattaa käsiteltäviksi samaan tuomioistuimeen. Kyseisessä tapauksessa se oli velvoitteen täyttämispaikkakunnan tuomioistuin. Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin nojautuu siihen perusajatukseen, että liitännäinen asia seuraa pääasiaa.[13] Kantajalla on myös aina mahdollisuus saattaa koko kanne vastaajan kotipaikan tuomioistuimen käsiteltäväksi. Lisäksi yleissopimuksen 22 artiklan mukaan on tietyin edellytyksin mahdollista, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensiksi nostettu, voi käsitellä koko kanteen, jos eri tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa.[14]

29. Toimivalta ratkaista koko kanne samassa tuomioistuimessa ei ole kuitenkaan rajoittamaton. Tuomioistuin, joka on 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen käsittelemään kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen käsittelemään samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen.[15]

30. Tästä päästään yleissopimuksen toiseen erityispiirteeseen. Toimivaltaisen tuomioistuimen valinta liittyy asiassa Peters annetun tuomion[16] mukaan sopimuksesta syntyvään sopimuspuolten väliseen läheiseen suhteeseen. Yhteisöjen tuomioistuin noudattaa siten sääntöä, jonka mukaan erityisen toimivallan täytyy perustua sellaiseen erityisen läheiseen liittymään itse asian ja muun kuin sellaisen paikkakunnan tuomioistuimen välillä, jossa vastaajalla on kotipaikka, että tämän tuomioistuimen toi-

10 — Yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän näkemyksen muun muassa asiassa 9/87, Arcado, 8.3.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 1539, 11 kohta) ja asiassa C-26/91, Handte, 17.6.1992 antamassaan tuomiossa (Kok. 1992, s. I-3967, Kok. Ep. XII, s. I-181).

11 — Ks. asia 189/87, Kalfelis, tuomio 27.9.1988 (Kok. 1988, s. 5565, Kok. Ep. IX, s. 749, 15 kohta).

12 — Asia 14/76, De Bloos, tuomio 6.10.1976 (Kok. 1976, s. 1497, Kok. Ep. III, s. 195, 9 kohta).

13 — Vrt. asia 266/85, Shenavai, tuomio 15.1.1987 (Kok. 1987, s. 239, Kok. Ep. IX, s. 1, 19 kohta).

14 — Edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Kalfelis annetun tuomion 20 kohta.

15 — Edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Kalfelis annetun tuomion 19 kohta.

16 — Edellä alaviitteessä 9 mainitussa asiassa Peters annetun tuomion 12 kohta.

mivaltaisuus on perusteltua järjestelmällisen oikeudenhoidon ja oikeudenkäynnin asianmukaisen järjestämisen vuoksi.[17] Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan yhteydessä puhutaan myös toimivaltaiseksi todetun tuomioistuimen läheisestä yhteydestä riita-asiaan.[18] Tuomioistuimen liittymä velvoitteen täyttämispaikkaan helpottaa näytön hankkimista. Lyhyesti ilmaistuna toimivaltaisen tuomioistuimen ja riita-asian välillä on — asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 12. perustelukappaleen nimenomaisen toteamuksen mukaan — oltava läheinen yhteys.

2 artikla

31. Yleissopimuksen 2 artiklan mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa. Tämän artiklan perustana on "actor sequitor forum rei" -periaate. Yleissopimuksen 2 artiklan toimivaltamääräys on yleisperiaate. Näin ollen 2 artiklalla pyritään suojelemaan vastaajan oikeuksia. Vastaaja kykenee nimittäin helpommin puolustautumaan sen maan tuomioistuimissa, jossa hänellä on kotipaikka, kuin toisen valtion tuomioistuimissa. Näin ollen 2 artikla on vastapainona niille helpotuksille, joista Brysselin yleissopimuksella määrätään ulkomaisten tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta.[19] Yksinkertaistettu tunnustaminen perustuu yleissopimuksen 26 artiklan ensimmäiseen kappaleeseen, jonka mukaan sopimusvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan toisessa sopimusvaltiossa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan suppea tulkinta

32. Yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään, missä tapauksissa sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka jonkin sopimusvaltion alueella, voidaan yleissopimuksen mukaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa. Tuomioistuimen valinta kuuluu kantajalle, ja valinta tehdään kannetta nostettaessa. Siihen mahdollisuuteen, että kantaja valitsee tuomioistuimen, liittyy se riski, että hän ryhtyy niin sanottuun "forumshoppingiin" ja samalla myös niin sanottuun "lawshoppingiin".[20] Kantaja voi näet valita toimivaltaisen tuomioistuimen sen perusteella, mikä lainsäädäntö on hänen kannaltaan edullisin.

33. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan poikkeuksia 2 artiklan periaatteesta on periaatteen yleisluontoisuuden vuoksi tulkittava suppeasti.[21] Tämä pätee luonnollisesti myös

17 — Asia 21/76, Bier, tuomio 30.11.1976 (Kok. 1976, s. 1735, Kok. Ep. III, s. 219) ja asia C-220/88, Dumez France ja Tracoba, tuomio 11.1.1990 (Kok. 1990, s. I-49, 17 kohta).

18 — Ks. julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin 16.3.1999 asiassa C-440/97, GIE Groupe Concorde ym. antaman ratkaisuehdotuksen (Kok. 1999, s. I-6307) 64 ja 65 kohta.

19 — Asia 220/84, AS-Autoteile Service, tuomio 4.7.1985 (Kok. 1985, s. 2267, 15 kohta).

20 — Ks. tästä P. Vlas, "Forumshopping in EEX en EVEX", *A&V*, 3. painosvuosi, 1995, s. 112—118.

21 — Edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Kalfelis annetun tuomion 19 kohta.

5 artiklaan, joka mahdollistaa sen, että sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, nostetaan kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimissa. Suppean tulkinnan vaatimus merkitsee sitä, että 5 artiklan toimivaltamääräykset eivät saa johtaa sellaiseen soveltamiseen, jossa mentäisiin Brysselin yleissopimuksen mukaisia tapauksia pidemmälle. [22] Asiassa Dumez France ja Tracoba antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on viitannut siihen, että tämä pätee erityisesti tapauksiin, joiden osalta Brysselin yleissopimuksessa määrätään sellaisesta mahdollisuudesta, että henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa kantajalla on kotipaikka. Nimenomaisesti säänneltyjä tilanteita lukuun ottamatta Brysselin yleissopimuksesta voidaan nimittäin johtaa yksiselitteinen kielto, joka kohdistuu kantajan kotipaikan tuomioistuimien toteamiseen toimivaltaisiksi. [23]

34. Hiljattain asiassa Gabriel antamassaan ratkaisuehdotuksessa [24] julkisasiamies Jacobs on katsonut, ettei yhteisön oikeuteen sisälly yleistä sääntöä, jonka mukaan jokaista poikkeusta olisi tulkittava suppeasti. Olen yleisellä tasolla samaa mieltä julkisasiamies Jacobsin kanssa. Sen sijaan Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan yhteydessä suppean tulkinnan välttämättömyys on kiistaton. Tämä välttämättömyys johtuu yleissopimuksen tavoitteesta taata oikeusvarmuus.

35. Toisaalta suppean tulkinnan vaatimus ei saa olla niin ehdoton, että 5 artikla menettää tehokkaan vaikutuksensa. [25] Ymmärrän oikeuskäytännön näin ollen siten, että suppean tulkinnan vaatimus merkitsee sitä, että vaikka analoginen soveltaminen on kielletty, poikkeussäännön sanamuoto on muissa tapauksissa ratkaiseva.

5 artiklan 1 kohta: Sopimusvelvoite

36. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä. Tällä on ymmärrettävä tarkoitettavan kanteessa varsinaisesti tarkoitettua sopimusvelvoitetta. [26] Kun kanne perustuu useisiin eri velvoitteisiin, jotka on todennäköisesti täytettävä eri paikoissa, täytettävänä velvoitteena on pidettävä sopimukselle luonteenomaista velvoitetta. [27]

37. Yhteisöjen tuomioistuin asettaa 5 artiklan 1 kohdan sovellettavuudelle

22 — Ks. mm. asia C-89/91, Shearson Lehman Hutton, tuomio 19.1.1993 (Kok. 1993, s. I-139, 16 kohta) sekä edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Handte annetun tuomion 14 kohta.

23 — Edellä alaviitteessä 17 mainitussa asiassa Dumez France ja Tracoba annetun tuomion 16 ja 19 kohta. Ks. vastaavasti myös asia C-412/98, Group Josi, tuomio 13.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5925, 50 kohta).

24 — Asia C-96/00, Gabriel, ratkaisuehdotus 13.12.2001 (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

25 — Vrt. asia 38/81, Effer, tuomio 4.3.1982 (Kok. 1982, s. 825, 7 kohta) sekä julkisasiamies Reischlin kyseisessä asiassa antama ratkaisuehdotus.

26 — Edellä alaviitteessä 12 mainitussa asiassa De Bloos annetun tuomion 11 kohta, joka on vahvistettu edellä alaviitteessä 13 mainitussa asiassa Shenavai annetun tuomion 20 kohdassa.

27 — Asia 133/81, Ivenel, tuomio 26.5.1982 (Kok. 1982, s. 1891; Kok. Ep. VI, s. 463).

ankarat vaatimukset. Oikeuskäytännön mukaan edellytetään vapaaehtoisuutta. Tämä ilmenee muun muassa asiassa Handte annetusta tuomiosta, jossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että käsitteellä "sopimusta koskeva asia" ei voida katsoa tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut velvoitteeseen toiseen osapuoleen nähden. Mikäli vapaaehtoisuutta koskeva vaatimus ei täyty, 5 artiklan 1 kohtaa ei voida soveltaa. Yhteisöjen tuomioistuimen näkemyksen mukaan 5 artiklan 1 kohtaa voidaan kuitenkin soveltaa, mikäli itse sopimuksen syntyminen on riidanalaista. Sopimuksen osapuoli ei näet voi välttyä 5 artiklan 1 kohdan soveltamiselta pelkästään väittämällä, että sopimusta ei ole syntynyt. [28]

38. Myös asiassa De Bloos annetusta tuomiosta seuraa, että 5 artiklan 1 kohdan sovellettavuutta on rajoitettu. [29] Kaikki sopimusvelvoitteet eivät kuulu 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Kyseessä on oltava kanteen kohteena oleva sopimusvelvoite. Yhteisöjen tuomioistuin painottaa velvoitteen vastavuoroisuutta: kanteen on koskettava velvoitetta, joka on vastine sille sopimukseen perustuvalle oikeudelle, johon kantaja vetoaa.

39. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa sopimusvelvoite on täytettävä. Brysselin yleissopimuksen laatijoiden käsityksen mukaan tällä paikkakunnalla on oltava läheinen liittymä tosiseikkoihin. [30] Yhteisöjen tuomioistuin on yhtynyt tähän näkemykseen ja todennut, että paikkakunta, jolla vallitsee läheisin riidan ja toimivaltaisen tuomioistuimen välinen liittymä, on yleensä se paikkakunta, jolla velvoite on täytettävä. Tämä on sopimusvelvoitteiden yhteydessä ratkaisevaa määritettäessä toimivaltaista tuomioistuinta. [31] Yhteisöjen tuomioistuin on niin ikään todennut, että velvoitteen täyttämispaikka on valittu toimivaltaisuuden perusteeksi, koska se on selvä ja yksiselitteinen ja liittyy yleissopimuksen yleiseen tavoitteeseen ottaa käyttöön sellaisia sääntöjä, jotka takaavat varmuuden toimivaltuuksien jakautumisesta niiden eri kansallisten tuomioistuinten kesken, joissa sopimusasiaa koskeva kanne voidaan panna vireille. [32]

40. Yhteisöjen tuomioistuin oli jo aiemmin asiassa Tessili antamassaan tuomiossa todennut, että 5 artiklan 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevän tuomioistuimen on yleissopimuksen mukaisesti tutkittava, kuuluuko paikkakunta, jossa velvoite on täytetty tai täytettävä, sen alueelliseen toimivaltaan. Tätä varten sen on omien lainvalintasääntöjensä mukaan määritettävä, mitä lakia kyseessä olevaan oikeussuhteeseen sovelletaan, ja tämän lain mukaisesti määritettävä riidanalaisen sopimusvelvoitteen täyttämispaikka. [33] Tämä sääntö, jossa viitataan sovellettavaan kansalliseen lain-

28 — Ks. edellä alaviitteessä 25 mainitussa asiassa Effer annetun tuomion 7 kohta.

29 — Mainittu alaviitteessä 12. Ks. tuomion 10 ja 11 kohta.

30 — Julkisasiamies Lenz on ollut tästä samaa mieltä. Ks. hänen asiassa C-288/92, Custom Made Commercial, tuomio 29.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2913; Kok. Ep. XV, s. I-301) antamansa ratkaisuehdotus.

31 — Edellä alaviitteessä 9 mainitussa asiassa Peters annettu tuomio.

32 — Ks. edellä alaviitteessä 30 mainitussa asiassa Custom Made Commercial annetun tuomion 15 kohta.

33 — Ks. asia 12/76, Tessili, tuomio 6.10.1976 (Kok. 1976, s. 1473, Kok. Ep. III, s. 185, 13 kohta).

säädäntöön, on poikkeus pääperiaatteesta, jonka mukaan Brysselin yleissopimuksessa käytettyjä käsitteitä on yleisesti arvioiden tulkittava itsenäisesti.

5 artiklan 3 kohta: Sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia

41. Käsite "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" kattaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kaikki kanteet, joissa vaaditaan vastaajan saattamista vastuuseen ja jotka eivät liity 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla sopimukseen. [34] Tämä merkitsee siis sitä, että 5 artiklan 1 kohtaa ja 3 kohtaa ei voida soveltaa samaan aikaan.

42. Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan aineellinen soveltamisala määräytyy käsitteiden "sopimukseen perustumaton" ja "paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" perusteella. Yhteisöjen tuomioistuin tulkitsee myös näitä käsitteitä itsenäisesti. Asiassa Marinari antamassaan tuomiossa se on todennut, että yleissopimuksen tarkoituksena ei ole sitoa alueellista toimivaltaa koskevia 5 artiklan 3 kohdan sääntöjä sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun syntymisen edellytyksiä koskeviin kansallisiin säännöksiin. Tämä johtuu siitä, että yleissopimuksen tulkinta, jossa pitäisi ottaa huomioon sopimukseen perustumattomaan vastuuseen perustuva lainsäädäntö, merkitsisi sitä, että toimivaltaisen tuomioistuimen määrittäminen riippuisi epävarmoista seikoista. Tämä olisi ristiriidassa yleissopimuksen tavoitteen kanssa, joka on varman ja ennakoitavissa olevan toimivallanjaon määrittäminen. [35]

43. Yhteisöjen tuomioistuin ottaa tätä artiklaa tulkitessaan huomioon yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan tarkoituksen. Samoin kuin 5 artiklan 1 kohdan yhteydessä myös tässä yhteydessä on kysymys erityisen läheisestä liittymästä itse asian ja muun kuin vastaajan kotipaikan jäsenvaltion tuomioistuimen välillä. Tämä liittymä tarkoittaa alueellista liittymäkohtaa, joka määrittää tuomioistuimen toimivallan. [36]

44. Paikkakunta, missä vahinko on aiheutunut, ei välttämättä ole sama kuin paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut teko sattui. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Bier antamassaan tuomioissa todennut, että tällöin molemmilla paikkakunnilla olisi yksiselitteinen liittymäkohta tuomioistuimen toimivaltaa varten. Kumpikin näistä liittymäkohdista saattaa tilanteen mukaan olla järkevä lähtökohta näytön hankkimisen ja oikeudenkäynnin järjestämisen kannalta. Yhteisöjen tuomioistuin on lisännyt, että jos päädyttäisiin ainoastaan paikkakuntaan, jossa vahingon aiheuttanut teko sattui, lukuisissa tapauksissa aiheutuisi yleissopimuksen 2 artiklan ja 5 artiklan 3 kohdassa määriteltyjen toimivaltaperus-

34 — Ks. alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Kalfelis annetun tuomion 18 kohta.

35 — Asia C-364/93, Marinari, tuomio 19.9.1995 (Kok. 1995, s. I-2719, 18 kohta).

36 — Edellä alaviitteessä 17 mainitussa asiassa Bier annetun tuomion 11 kohta.

teiden välistä sekaannusta siten, että jälkimmäisen määräyksen tehokas vaikutus tältä osin häviäisi. [37]

45. Tämä ei myöskään tarkoita sitä, että paikkakunnalla, missä vahingon aiheuttanut teko sattui, tarkoitettaisiin kaikkia paikkakuntia, joilla jo muualla vahinkoa tosiasiallisesti aiheuttaneen teon vahingolliset vaikutukset ovat havaittavissa. Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa viitataan vain paikkakuntaan, missä asianomaisella teolla on ollut välittömiä vahingollisia vaikutuksia. [38] Asiassa Marinari antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että käsitettä "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" on tulkittava siten, että siinä ei tarkoiteta paikkakuntaa, jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä varallisuusvahinkoa alun perin toisessa sopimusvaltiossa tapahtuneen ja hänen siellä kärsimänsä vahingon seurauksena. [39]

V Asianosaisten huomautukset

46. Tacconi esittää, että sopimusneuvotteluihin perustuvaa vastuuta on pidettävä sopimukseen perustumattomana, eikä se näin ollen koske sopimusvelvoitteen laiminlyöntiä. Sopimuksen tekemistä edeltävässä vaiheessa osapuolten välillä ei ole sopimussuhdetta.

47. Tacconi toteaa, että yhteisöjen oikeuskäytännön mukaan käsitteen "sopimusta koskeva asia" ei voida katsoa tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut velvoitteeseen toiseen osapuoleen nähden. [40] Sopimuksentekoa edeltävänä aikana osapuolten välillä ei ole sopimussuhdetta, ja mikäli neuvottelut eivät johda sopimukseen, siitä ei voi myöskään syntyä osapuolille mitään sopimusvelvoitteita.

48. HWS vetoaa siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Brysselin yleissopimusta on tulkittava itsenäisesti, eli yleissopimuksen tulkinta sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan ei tule kysymykseen. Tästä syystä Italian oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön näkemyksiä, joiden mukaan sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu on rinnastettava sopimusvelvoitteen laiminlyöntiin perustuvaan vastuuseen, ei voida pitää merkityksellisinä. Asiassa Kalfelis annetussa tuomiossa on todettu, että sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, johon kuuluvat kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista, ja jotka eivät liity 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla sopimukseen. [41] Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta ei ole

37 — Edellä alaviitteessä 17 mainitussa asiassa Bier annetun tuomion 20 kohta.

38 — Ks. edellä alaviitteessä 17 mainitussa asiassa Bier annetun tuomion 15 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

39 — Edellä alaviitteessä 35 mainitussa asiassa Marinari annetun tuomion 21 kohta.

40 — Tacconi viittaa edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Handte annetun tuomion 15 kohtaan.

41 — Edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Kalfelis annetun tuomion 17 kohta.

HWS:n mukaan sovellettavissa, koska kyseinen määräys edellyttää sopimuksen olemassaoloa, ja Tacconin kanne perustuu juuri siihen, että sopimusta ei ole tehty.

49. Sopimusneuvotteluihin perustuvan vastuun ja 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun sopimukseen perustumattoman vastuun välinen ero on HWS:n mielestä siinä, että sopimukseen perustumaton vastuu koskee jokaista, joka loukkaa "neminem laedere" -periaatetta (toiselle ei saa aiheuttaa vahinkoa), eli jokaista, joka laiminlyö sopimusvelvoitteen tai loukkaa ehdotonta oikeutta. Sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen voidaan sitä vastoin vedota vain sellaista henkilöä vastaan, joka on erityisessä suhteessa vahingon kärsijään, eli sellaista henkilöä vastaan, joka osallistuu sopimusneuvotteluihin. Se joka aloittaa neuvottelut toisen kanssa, hyväksyy sen riskin, että neuvottelukumppani saattaa loukata vilpittömän mielen periaatetta ja aiheuttaa tällä tavoin hänelle vahinkoa.

50. HWS tekee sen päätelmän, että erityisiä toimivaltaperusteita ei sovelleta sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen ja että tästä syystä nyt käsiteltävään asiaan olisi sovellettava 2 artiklan yleistä toimivaltasääntöä.[42] Näin ollen se olisi pitänyt haastaa vastaamaan saksalaiseen tuomioistuimeen.

51. Komissio vetoaa selvityksissään yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Se viittaa yleissopimuksen 5 artiklan suppeaan tulkintaan, käsitteiden "sopimusta koskeva asia" ja "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" itsenäiseen merkitykseen ja siihen, että keskimääräisesti valistuneen oikeussubjektin on kyettävä normaalisti ennustamaan, missä muussa tuomioistuimessa kuin siinä, jonka alueella hänellä on kotipaikka, häntä vastaan voidaan nostaa kanne. Lisäksi asiassa Handte annetusta tuomiosta ilmenee, että käsitteen "sopimusta koskeva asia" ei voida katsoa tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut velvoitteeseen toiseen osapuoleen nähden.[43] Olisi näet oikeusvarmuusperiaatteen vastaista, mikäli kyseinen käsite kattaisi myös mainitun tilanteen. Komissio katsoo, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vapaaehtoisuus on perusedellytys sille, että sopimus syntyy.

52. Käsitettä "sopimusta koskeva asia" voidaan komission mielestä tulkita sanamuotonsa mukaisesti. Tätä mahdollisuutta ei sen sijaan ole käsitteen "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" osalta. Tästä syystä yhteisöjen tuomioistuin on pitänyt "vastuuta" yhteisenä nimittäjänä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaan asiaan nähden. Tämä merkitsee sitä, että käsitteen "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" piiriin kuuluvat kaikki vaatimukset, jotka eivät kuulu nimenomaisesti sopimusoikeuteen. Tämän tulkinnan perusteella voidaan johtaa yksiselitteisiä perusteita erityisen toimivallan soveltamista varten.

42 — HWS ei selvästikään ole enää sitä mieltä, että sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu liittyisi sopimusvelvoitteisiin.

43 — Edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Handte annetun tuomion 15 kohta.

53. Komission mielestä on järkevää erottaa toisistaan kanteet, jotka koskevat sopimusvelvoitteiden noudattamista, ja kanteet, jotka koskevat vastaajan vastuun toteamista. Ensin mainittujen kanteiden osalta sopimusvelvoitteen erityisluonne on perusteltu syy siihen, että kanne voidaan nostaa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä. Viimeksi mainittujen kanteiden osalta sen paikkakunnan tuomioistuin, missä vahingon aiheuttanut teko sattui, on yleisesti arvioiden soveltuvin tutkimaan asian.

54. Edellä esitetyn perusteella komissio tekee sen päätelmän, että kanne, jossa vaaditaan sopimusneuvotteluihin perustuvan vastuun toteamista, on 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia.

VI Sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu

55. Sopimusvapauden periaatteesta seuraa, että jokainen voi vapaasti päättää, kenen kanssa ja mistä hän neuvottelee ja mihin saakka hän haluaa jatkaa neuvotteluja. Näin ollen osapuolilla on lähtökohtaisesti vapaus katkaista neuvottelut milloin tahansa, ilman että heitä voitaisiin saattaa siitä vastuuseen. Neuvottelujen katkaisemisen vapaus ei kuitenkaan ole ehdoton. UNIDROIT-periaatteiden 2.15 artiklassa määrätään seuraavaa: "[A] party who negotiates or breaks off negotiations in bad faith is liable for the losses caused to the other party." (Osapuolen, joka neuvottelee tai katkaisee neuvottelut vilpillisessä mielessä, on korvattava vastapuolelle aiheutuneet vahingot). Kyseisen artiklan perustelujen mukaan neuvottelut voivat edetä sellaiseen pisteeseen, jossa niitä ei enää saa katkaista yllättäen ja perusteettomasti. Se, milloin tämä piste on saavutetaan, riippuu ensinnäkin siitä, missä määrin neuvottelujen toinen osapuoli on voinut toisen osapuolen käyttäytymisen perusteella luottaa myönteiseen tulokseen. Toiseksi se riippuu siitä, miten monesta neuvottelujen kohteesta osapuolet olivat jo päässeet yksimielisyyteen. Mikäli osapuoli katkaisee neuvottelut yllättäen ja perusteettomasti, sen on korvattava toiselle osapuolelle tästä aiheutuneet vahingot.

56. Sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu syntyy siis silloin kun sopimusneuvottelut katkaistaan perusteettomasti.

57. Tämä on ensimmäinen kerta, kun yhteisöjen tuomioistuimella on käsiteltävänään Brysselin yleissopimuksen yhteydessä kysymys sen vastuun oikeudellisesta luonteesta, joka kahden potentiaalisen sopimuskumppanin välillä voi syntyä sopimusneuvottelujen aikana. Sopimusneuvotteluihin perustuvasta vastuusta ei sellaisenaan määrätä Brysselin yleissopi-

muksesta. Selvin yhtymäkohta löytyy Evrigenis-kertomuksesta, jossa käsiteltiin yleissopimusta Kreikan liittyessä Euroopan yhteisöön. Kyseisen kertomuksen mukaan myös sopimukseen rinnastettavat neuvottelut voidaan lukea 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.[44] Kertomuksessa ei kuitenkaan ilmoiteta, mihin tämä toteamus perustuu. Jäsenvaltioissa on lisäksi runsaasti oikeuskirjallisuutta sopimusneuvotteluihin perustuvasta vastuusta, ja osa siitä kuuluu kansainvälisen yksityisoikeuden piiriin. Oikeuskirjallisuus ei ole kuitenkaan samansuuntaista kaikissa jäsenvaltioissa.

58. Useimmissa oikeusjärjestyksissä osapuoli, joka katkaisee neuvottelut ilman päteviä perusteita herätettyään toisessa osapuolessa luottamuksen sopimuksen syntymiseen, joutuu vastuuseen negatiivisesta sopimusedusta. Tämä negatiivinen sopimusetu kattaa yleensä aiheutuneiden kulujen lisäksi myös saamatta jääneen voiton, joka perustuu siihen, että sopimusta ei ole tehty kolmannen osapuolen kanssa. Katkaistujen neuvottelujen kuluessa on siis ollut olemassa vakaa luottamus siihen, että neuvottelut johtavat johonkin tulokseen. Käsittelen tässä yhteydessä lyhyesti tiettyjen näiden oikeusjärjestysten sopimusneuvotteluihin perustuvaa vastuuta koskevaa lainsäädäntöä antamatta kuitenkaan tyhjentävää selvitystä jäsenvaltioiden oikeudellisesta tilanteesta, vaan pyrin ainoastaan selventämään kantaani. Yhteisöjen tuomioistuin voi sille esitettyyn kysymykseen vastatessaan nojautua kansalliseen oikeuteen.

59. Italian oikeudessa Codice civilen 1337 §:ään sisältyy erityissäännös sopimusneuvotteluihin perustuvasta vastuusta. Osapuolten on neuvottelujen aikana ja sopimusta tehtäessä toimittava vilpittömässä mielessä. Osapuoli, joka katkaisee neuvottelut ilman päteviä perusteita herätettyään toisessa osapuolessa odotukset siitä, että sopimus syntyy, vastaa negatiivisesta sopimusedusta. Tämä negatiivinen sopimusetu kattaa aiheutuneiden kulujen lisäksi nimenomaisesti myös saamatta jääneen voiton.[45] Positiivista sopimusetua ei tarvitse korvata, eli vastapuolta ei tarvitse saattaa sellaiseen tilanteeseen, jossa se olisi ollut, mikäli sopimus olisi todellisuudessa tehty. Tällä velvoitteella, joka laiminlyödään neuvottelujen katkaisemisen yhteydessä, pyritään estämään se, että vastapuolelle aiheutuu vahinkoa siitä, että se on osallistunut neuvotteluihin, eikä esimerkiksi sitä vahinkoa, joka aiheutuu siitä, että neuvottelut eivät lopulta johda sopimukseen: tuottamusta ei siis edellytetä.

60. Saksan oikeuden mukaan osapuoli, joka katkaisee neuvottelut pätevittä perusteitta tai epäasianmukaisin perustein herä-

44 — Evrigenis-kertomus, EYVL 1986, C 298, s. 49.

45 — UNIDROIT-periaatteiden mukaan vahingoilla on katsottava tarkoitettavan vastapuolelle aiheutuneita kuluja ja saamatta jäänyttä voittoa, joka johtuu siitä, että sopimusta ei ole tehty kolmannen osapuolen kanssa.

tettyään toisessa osapuolessa luottamuksen siihen, että sopimus varmuudella tehdään, vastaa negatiivisesta sopimusedusta. Vastuu perustuu yleensä culpa in contrahendo -oppiin: osapuoli, joka katkaisee neuvottelut yllättäen, vastaa siitä, että vastapuolen intressien huomioon ottamista koskeva sopimusneuvotteluihin perustuva velvoite laiminlyödään tuottamuksellisesti.[46] Saksassa asetetaan siis lähes samat perusteet kuin Italiassa; ainoastaan tuottamusta koskevalla edellytyksellä on erityinen merkitys.

61. Ranskan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä, jotka koskisivat sopimusneuvotteluja ja sopimusten laatimista. Sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu perustuu oppiin oikeuden väärinkäytöstä sekä oikeudenmukaisuus- ja kohtuusnäkökohtiin. Vastuu siis syntyy, kun osapuoli katkaisee sopimusneuvottelut yllättäen pätevittä perusteitta sellaisena ajankohtana, jolloin vastapuoli on voinut luottaa siihen, että sopimus syntyy. Niin kauan kuin sopimusta ei ole tehty, pidetään lähtökohtana sitä, että sopimusta edeltäneessä vaiheessa syntyneitä vahinkoja on arvioitava sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevana asiana. Vastapuolelle aiheutuneet vahingot on korvattava. On kiistanalaista, kattavatko nämä vahingot myös saamatta jääneen voiton ("perte d'une chance"), koska ei ole varmaa, että sopimus olisi tosiasiallisesti tehty kolmannen osapuolen kanssa. Lisäksi ranskalaiset tuomioistuimet vaikuttavat suhtautuvan pidättyvästi sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen, koska ne eivät halua estää sopimusvapauden periaatteen toteutumista.

62. Alankomaiden oikeudessa tilanne on erilainen. Vastuu voi syntyä jo silloin, kun vastapuolelle ei ole vielä syntynyt odotuksia sopimuksen syntymisestä. Alankomaiden oikeuden mukaan neuvotteluja ei voida tietyn vaiheen jälkeen enää katkaista ilman muuta.[47] Neuvotteluissa erotetaan toisistaan kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa osapuolet voivat vapaasti katkaista neuvottelut joutumatta vastuuseen. Tätä seuraa vaihe, jossa neuvottelut tosin voidaan katkaista, mutta siitä seuraa velvoite korvata vastapuolen kulut. Viimeisessä vaiheessa neuvotteluja ei voida enää vapaasti katkaista. Tähän vaiheeseen päästään silloin, kun vastapuoli voi luottaa sopimuksen syntymiseen tai kun neuvottelujen katkaiseminen ei muista syistä ole perusteltua. Mikäli osapuoli katkaisee neuvottelut tässä vaiheessa, se voidaan saattaa vastuuseen saamatta jääneestä voitosta. Alankomaiden oikeuskirjallisuudessa

46 — Siitä, edellytetäänkö tuottamusta, ollaan Saksassa erimielisiä.

47 — Ks. HR, 18.6.1982, NJ 1983, s. 723 (Plas/Valburg).

on esitetty sellaisia näkemyksiä, että tässä vaiheessa voidaan nostaa kanne Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan perusteella osapuolten välille syntyneiden "läheisten suhteiden" vuoksi.[48]

63. Yhdistyneen kuningaskunnan oikeudessa ei ole koskaan tunnettu sopimusneuvottelujen katkaisemisesta johtuvaa vastuuta. Riskiä siitä, että toinen osapuoli katkaisee neuvottelut ennen sopimuksen syntymistä, pidetään tavanomaisena "business lossina". Manner-Euroopan sopimusoikeuteen kuuluva vilpittömän mielen käsite on Yhdistyneessä kuningaskunnassa sellaisenaan tuntematon: ei ole olemassa velvoitetta käydä neuvotteluja oikeudenmukaisuuden ja kohtuullisuuden vaatimusten mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että mitkään säännöt eivät koskisi toimintatapoja sopimuksen tekoa edeltävässä vaiheessa. Vastuu voi syntyä "misrepresentation"-opin[49] perusteella. Tärkeämpänä pidän kuitenkin oikeudellista käsitettä "estoppel by representation".[50] Tämän oikeudellisen käsitteen mukaan osapuoli ei voi peruuttaa aiemmin esittämäänsä lausumaa, mikäli vastapuolelle on aiheutunut vahinkoa tämän lausuman vuoksi. Tämä käsite ei täysin vastaa Manner-Euroopan oikeudellisia käsitteitä vilpittömän mielen suoja ja luottamuksensuoja, mutta on verrattavissa niihin. Lopuksi on todettava, että mikäli vastuu sopimusneuvottelujen katkaisemisesta syntyy, se perustuu sellaisiin menettelytapoihin, joihin liittyy niin sanottu "tort". Tämä vastuu on tarkasti erotettava siitä vastuusta, joka syntyy sopimusvelvoitteen täyttämättä jättämisen vuoksi.

64. Käsittelen seuraavaksi sitä merkitystä, mikä edellä mainituilla oikeudellisilla käsitteillä saattaa olla sen vastauksen kannalta, jonka yhteisöjen tuomioistuin antaa sille Brysselin yleissopimuksesta esitettyyn kysymykseen.

65. Tätä varten erottelen toisistaan neuvotteluprosessin kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa sopimusvapaus on tärkeimmällä sijalla. Osapuolilla on oikeus katkaista sopimusneuvottelut. Toisessa vaiheessa osapuolet eivät voi enää ilman muuta katkaista neuvotteluja. Toista osapuolta kohtaan syntynyt luottamus ja neuvottelujen katkaisemisen vuoksi syntynyt vahinko saattavat johtaa vastuun syntymiseen. Vastuu kattaa joka tapauksessa negatiivisen sopimusedun, joka käsittää aiheutuneet kulut ja saamatta jääneen voiton. Vastuu ei kuitenkaan yleisesti arvioiden ole niin laaja, että vastapuoli voisi vaatia sopimuksen tekemistä.[51]

48 — Ks. Schultz, Anmerkung zum Urteil Peters (mainittu edellä alaviitteessä 9), NJ 1983, s. 644, ja J. E. J. Th. Deelen, "IPR en de afgebroken onderhandelingen", Studiekring "Prof. Mr. J. Offerhaus", *Reeks Handelsrecht*, nro 18, 1984, s. 126.

49 — Verrattavissa Manner-Euroopan oikeuskirjallisuudessa tunnettuun erehdykseen.

50 — Yhdistyneen kuningaskunnan oikeudessa tunnetaan lisäksi käsite "promissory estoppel". Tämä oikeudellinen käsite tarkoittaa sitä, että osapuolta sitovat lupaukset, joita hän on antanut vastapuolelle. "Promissory estoppel" -käsitteeseen vedotaan yleensä olemassa olevien sopimussuhteiden aikana, eikä sitä normaalisti voida käyttää sopimusneuvotteluihin perustuvan vastuun synnyttämiseksi.

51 — Tämä pätee vielä vankemmin myös Yhdistyneen kuningaskunnan järjestelmään, jossa sovelletaan eri oikeusperiaatteita kuin kuvaamissani Manner-Euroopan oikeusjärjestyksissä.

66. On mahdollisesti erotettava vielä kolmas vaihe, jonka johdan Alankomaiden oikeuskäsityksen perusteella. Osapuolten suhteet ovat saattaneet muodostua niin tiiviiksi, että korvausvelvollisuus kattaa myös positiivisen sopimusedun. Vastapuoli voisi siten vaatia joko sopimuksen tekemistä tai vastaavaa vahingonkorvausta.

VII Asian tarkastelu

Yleistä

67. Ratkaisuehdotuksen IV osassa olen esitellyt Brysselin yleissopimusta koskevaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä siltä osin kuin sillä on merkitystä nyt käsiteltävän asian kannalta. Teen sen perusteella seuraavan yhteenvedon:

— Brysselin yleissopimuksen käsitteitä tulkitaan yleensä itsenäisesti; niiden merkitys ei riipu siitä, miten jäsenvaltiot tulkitsevat niitä kansallisen oikeutensa perusteella.

— Näitä käsitteitä tulkittaessa on otettava huomioon yleissopimuksen tavoite oikeussuojan tehostamisesta. Osapuolten on kyettävä ennustamaan, mikä tuomioistuin on toimivaltainen.

— Yleissopimuksen 2 artiklaan sisältyy seuraava pääsääntö: yksityisoikeudellisissa riidoissa toimivaltaisia ovat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka. Tietyissä tapauksissa 5 artikla antaa kantajalle mahdollisuuden saattaa asia toisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

— 5 artiklan määräyksiä on tulkittava suppeasti, eli niitä ei voida soveltaa analogisesti.

— On vältettävä sitä, että useat tuomioistuimet ovat toimivaltaisia antamaan ratkaisun samasta oikeussuhteesta.

— Jotta toisen valtion kuin sen, jossa vastaajalla on kotipaikka, tuomioistuin olisi toimivaltainen 5 artiklan perusteella, edellytetään erityisen läheistä liittymää käsiteltävän asian ja tämän toisen tuomioistuimen välillä.

— 5 artikla itse on suljettu järjestelmä. Yksityisoikeudellista vastuuta koske-

vissa riita-asioissa sovelletaan joko 5 artiklan 1 kappaletta tai 5 artiklan 3 kappaletta.

— 5 artiklan 1 kappaleen soveltamiseksi on ratkaisevaa, että sitoumukset on tehty vapaaehtoisesti.

68. Nämä näkemykset muodostavat sen kehyksen, jonka puitteissa kysymykseen on vastattava. Tämän lisäksi tarkastelen vielä erikseen kahta seikkaa.

69. Ensinnäkin katson, että toimivaltaisen tuomioistuimen pitäisi mahdollisuuksien mukaan olla sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka lainsäädäntöä sovelletaan. Olisi luonnollisesti suositeltavaa, että tuomioistuin voisi soveltaa oman maansa lainsäädäntöä. Se on erikoistunut soveltamaan nimenomaan sitä. Tällä estettäisiin — esimerkiksi nyt käsiteltävässä asiassa — se, että italialaisen tuomioistuimen olisi arvioitava HWS:n mahdollista vastuuta Saksan lainsäädännön perusteella.

70. Asianosaisten intressit on otettava mahdollisimman pitkälle huomioon. Tämä on toinen tärkeä seikka. On otettava huomioon, että 5 artikla on otettu yleissopimukseen kantajan suojelemiseksi. Kantajan ei edellytetä kaikissa tapauksissa kääntyvän vastaajan kotipaikan tuomioistuinten puoleen. Brysselin yleissopimuksessa ei kuitenkaan mennä niin pitkälle, että kantaja voisi valita oman kotipaikkansa tuomioistuimen;[52] siinä annetaan hänelle kuitenkin vaihtoehtoja, joilla pyritään varmistamaan osapuolten prosessuaalinen yhdenvertaisuus.

5 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 3 kohdan välinen suhde

71. Yksityisoikeudellista vastuuta koskevissa kysymyksissä Brysselin yleissopimus on, kuten edellä on todettu, suljettu järjestelmä: on sovellettava joko 5 artiklan 1 kohtaa tai 5 artiklan 3 kohtaa. Näitä määräyksiä ei voida soveltaa samaan aikaan.

72. Yhdyn arviointiin, jonka komissio on esittänyt 5 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 3 kohdan välisestä suhteesta tämän suljetun järjestelmän sisällä. Komissio katsoo, että käsitettä "sopimusta koskeva asia" voidaan tulkita sen sanamuodon mukaisesti, kun taas käsitettä "sopimukseen perustu-

52 — Yleissopimuksen laatijat pikemminkin kielsivät tämän yksiselitteisesti (vrt. edellä alaviitteessä 17 mainitussa asiassa Dumez France ja Tracoba annettu tuomio ja alaviitteessä 23 mainitussa asiassa Group Josi annettu tuomio).

matonta vahingonkorvausta koskeva asia" ei voida.

73. Yhteenvetona todettakoon, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaa on tulkittava suppeasti. Mikäli velvoite ei kuulu 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, 5 artiklan 3 kohta on sovellettavissa. Siltä osin 5 artiklan 3 kohta on jäännösluokka. Tästä syystä on tutkittava, missä tapauksissa velvoite kuuluu 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Siinä yhteydessä vapaaehtoisuudella on erityinen merkitys. Käsitteen "sopimusta koskeva asia" ei voida katsoa "tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut velvoitteeseen toiseen osapuoleen nähden", kuten asiassa Handte annetussa tuomiossa [53] on todettu. Jotta voitaisiin ratkaista, onko kyseessä vapaaehtoisesti annettu sitoumus, on — muun muassa asiassa Handte annetun tuomion mukaan — ensiksi otettava huomioon oikeusvarmuuden periaate. Onko keskimääräisesti valistuneen oikeussubjektin ymmärrettävä, että hän on antanut sitoumuksen?

74. On toinenkin syy, jonka vuoksi on tärkeää rajoittaa 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaa. Kyseisessä 5 artiklan 1 kohdassa annetaan näet mahdollisuus tuomioistuimen valitsemiseen. Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan mukaan osapuolet voivat sopia, että jonkin toisen tuomioistuimen on ratkaistava tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat tai että ne ratkaistaan välimiesmenettelyssä. Tällöin osapuolet luopuvat vapaaehtoisesti niille lain mukaan kuuluvasta tuomioistuimesta. Näin perustavanlaatuisesta oikeudesta luopuminen voi tapahtua vain perusteellisen harkinnan jälkeen.

Sopimuksentekoa edeltävien suhteiden merkitys

75. Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin korostaa, sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu johtuu siitä, että lakiin perustuvaa velvoitetta ei täytetä, eikä siitä, että sopimusvelvoitetta ei täytettäisi. Sopimustahan ei ole olemassa. Lakiin perustuva velvoite johtuu nyt käsiteltävässä asiassa Italian Codice civilen 1337 §:stä, jonka mukaan osapuolten on toimittava sopimusneuvottelujen aikana vilpittömässä mielessä.

76. Pidän tätä velvoitetta laissa säädettynä yleisesti pätevänä käyttäytymissääntönä, joka ei eroa muista laissa säädetyistä käyttäytymissäännöistä. Tällaisen käyttäytymissäännön noudattamatta jättäminen saattaa tietyissä tilanteissa olla sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia. Tällöin voidaan soveltaa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa.

53 — Edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Handte annetun tuomion 15 kohta.

77. Tämä mahdollistaisi yksinkertaisen vastauksen antamisen kansallisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen. Sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen liittyvä ongelma on mielestäni kuitenkin monimutkaisempi. Brysselin yleissopimuksen soveltamisen kannalta on mielestäni ratkaisevaa, onko osapuolten välille syntynyt velvoite. Ovatko osapuolet antaneet sitoumuksia toisilleen? Mikäli kyseessä on vapaaehtoisesti annettu sitoumus, voidaan soveltaa 5 artiklan 1 kohtaa, Erotan velvoitteet perustelluista tai perusteettomista odotuksista, joita osapuolet herättävät toisissaan. Tällainen odotus saattaa kohdistua siihen, että neuvotteluja ei katkaista yllättäen, tai esimerkiksi siihen, että samaan aikaan ei neuvotella — salaa — kilpailijan kanssa. Tällaisten odotusten pettämistä pidän sellaisena tilanteena, joka saattaa olla sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia.

78. Edellisessä kohdassa mainitun velvoitteen ei tarvitse liittyä itse sopimukseen, josta neuvotellaan, vaan se voi liittyä myös esisopimukseen, jonka pohjalta toinen osapuoli aloittaa sopimuksen täytäntöönpanon. Nyt käsiteltävään asiaan liittyvä tapaus on kuvaava esimerkki. Jo ennen sopimuksen tekemistä siitä, että HWS toimittaa valulaitoksen, siten, että siinä esimerkiksi määrättäisiin kaikista rahoituksen ehdoista, on osapuolten välillä mahdollisesti voitu sopia siitä, että HWS aloittaa jo sopimuksen täytäntöönpanon esimerkiksi varaamalla tuotantokapasiteettia tai tilaamalla raaka-aineita. Riidat, jotka voisivat mahdollisesti syntyä tämän seurauksena, saattaisivat kuulua Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

79. Jotta kyettäisiin vastaamaan kysymykseen, milloin sitoumus on annettu, voidaan lisäksi nojautua yleissopimuksen 17 artiklassa asetettuihin perusteisiin ja erityisesti b ja c kohdan mukaisiin perusteisiin. Mikäli kirjallinen sopimus (tai kirjallisesti vahvistettu suullinen sopimus) puuttuu, sitoumuksen olemassaolo voidaan johtaa

— asianosaisten välille muodostuneesta käytännöstä;

— kansainvälisessä kaupassa kauppatavasta, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.

80. Täsmennän näkemystäni niiden neuvotteluprosessin eri vaiheiden osalta, jotka olen erotellut tämän ratkaisuehdotuksen VI osassa. [54]

81. Neuvotteluprosessin ensimmäisessä vaiheessa osapuolet voivat katkaista neuvottelut joutumatta vastuuseen. Tässä vaiheessa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklalla ei ole merkitystä. Kyseessä ei ole sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia eikä sopimus.

82. Toisessa vaiheessa on herätetty luottamus, joka voidaan pettää. Tässä vaiheessa osapuoli ei saa enää katkaista sopimusneuvotteluja yllättäen. Mikäli se tästä huolimatta menettelee niin, kyseessä on tilanteesta riippuen sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia. Siinä tapauksessa se voidaan määrätä korvaamaan vastapuolelle aiheutuneet kulut tai saamatta jäänyt voitto.

83. Kolmannessa vaiheessa (allekirjoitettu) sopimus tosin vielä puuttuu, mutta olosuhteista ilmenee, että osapuolten välille on syntynyt sitoumuksia. Tässä vaiheessa voidaan soveltaa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa. Nämä olosuhteet voivat liittyä muun muassa siihen, että yksimielisyys vallitsee sopimuksen tärkeimmistä osatekijöistä — sen kohteesta ja hinnasta — vaikka muista ehdoista ei olekaan vielä neuvoteltu. On myös mahdollista, että toinen osapuoli on jo aloittanut sopimuksen täytäntöönpanon, koska se on toisen osapuolen käyttäytymisen perusteella päätellyt yhteneväisten tahdonilmaisujen olemassaolon. Mainitsen lopuksi vielä Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa mainitut tilanteet.

84. Olen tietoinen siitä, että kuvaamassani kolmannessa vaiheessa on jo olemassa lähes täydellinen sopimus. Se, onko tätä vaihetta pidettävä vielä sopimuksentekomenettelyä edeltävänä vaiheena, riippuu kansallisen yksityisoikeuden säännöksistä.

85. Katson, että sellaisessa kanteessa, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen, on kyseessä Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia. Mikäli tällainen kanne koskee vastapuolen kantajalle antamaa sitoumusta, on kuitenkin katsottava, että kyseessä on Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimusta koskeva asia.

54 — Ks. 65 ja 66 kohta.

VIII Ratkaisuehdotus

86. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Corte Suprema di Cassazionen esittämään kysymykseen seuraavasti:

Sellaisessa kanteessa, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen, on kyseessä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia. Mikäli tällainen kanne koskee vastapuolen kantajalle antamaa sitoumusta, on kuitenkin katsottava, että kyseessä on kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimusta koskeva asia.